

PRAHA

6.-7. 10. 2022

POSTUPME SI DÁLE!

PROMĚNY
INTERPRETACE
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ V ČR

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

MINISTERSTVO
KULTURY

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

6. října 2022

Barokní refektář dominikánského kláštera

Jilská 5, Praha 1

9:00–10:00

Registrace a káva

10:00–10:15

PŘIVÍTÁNÍ A ÚVODNÍ SLOVO

Naděžda Goryczková

generální ředitelka NPÚ

Helena Bartošová, Vanda Kofroňová

moderátorky konference

10:15–10:30

Představení projektu

Martina Indrová

hlavní řešitelka

10:30–12:15

PROMĚNY INTERPRETACE

KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V EVROPĚ A USA

Franklin Vagnone: *Znovuvytváření stínů:*

experimenty s autenticitou

Pauline Kintz: *Průvodcovství jako profese*

13:45–16:15

ZÁKLADNÍ PILÍŘE KOMENTOVANÝCH PROHLÍDEK

Michal Kurz: *Úvodní příspěvek – České hrady a zámky
mezi tradicí, stereotypem a (sebe)reflexí*

Kateřina Sládková: *Návštěvníci: Motivace a očekávání*

Tomáš Wizovský – Michal Medek: *Interpretační plánování*

Jakub Jareš: *Sylaby: Od popisnosti k interpretaci*

Martin Šimša: *Prostory*

16:15–16:45

Přestávka

16:45–18:15

PRŮVODCI V HLAVNÍ ROLI

Radka Ranochová: *Dosavadní péče o průvodce*

Nada Rezková Příbylová: *Kdo to chce vědět?*

Martina Indrová – Kateřina Dryáková: *Filmy pro
začínající průvodce – představení ukázek*

18:15–20:00

Přestávka a večeře

20:00–22:00

FILMOVÝ VEČER

Petr Hudec: *Obraz interpretace památek v českém
a československém filmu*

7. října 2022

Barokní refektář dominikánského kláštera

Jilská 5, Praha 1

9:00–9:30

STORYTELLING

Dominika Šindelková (Story-telling.cz):

*Ukázka využití storytellingu pro
představení historie dominikánského
kláštera*

9:30–12:00

KULTURNÍ DĚDICTVÍ: PARTICIPACE A INOVACE

Mark Wallis: *Living History*

Kateřina Dryáková – Nikola Kassl: *Dobrovolnictví
a spolupráce s místními komunitami*

na památkových objektech pod správou NPÚ

Libor Karásek: *Přes dobrovolnictví k průvodcovství
a spolupráci s památkovými objekty ve správě
NPÚ*

Petr Hudec: *Digitální nástroje v interpretaci*

Miroslav Kindl: *Počítačové hry v muzeích a galeriích*

13:30–15:30

ALTERNATIVNÍ OŽIVOVÁNÍ PAMÁTEK

DISKUSNÍ PANEL S POZVANÝMI HOSTY

Moderátor Jakub Jareš

Hosté:

Tomáš Blaha – *Cisterciácké opatství Porta coeli*

Marie Kinsky – *Zámek Žďár nad Sázavou*

Martin Krčma – *Czech National Trust*

Martina Vavřínová – *Hrad Hartenberg*

Jiří Vydra – *Valdštejnská lodžie*

15:30–16:00

Martina Indrová – Jakub Jareš: *Shrnutí výsledků
konference, zakončení*

12:00–13:30

Pauza na oběd

Proměny interpretace kulturního dědictví v Evropě a USA

**Franklin Vagnone (Twisted Preservation
Cultural Consulting, USA)**

Znovuvytváření stínů: experimenty s autenticitou

Spoluautor světového muzejnického bestselleru „The Anarchist's Guide to Historic House Museums“ (2016) představí pomocí vizuální konverzace způsoby, jak se návštěva historické památky může proměnit v hmatatelnější a intimnější zážitek. Přiblíží také základní koncepty a hlavní témata nastíněné ve své knize, které zpracoval na základě mnohaletého výzkumu: nutnost komunikace s okolní komunitou a její zapojení, představování si zážitku návštěvníka či uznání iluze autenticity. Ve své práci Franklin Vagnone vyzývá k vytvoření inkluzivnějšího paradigmatu zaměřeného na návštěvníka ve 21. století.

**Pauline Kintz (Rijksmuseum Amsterdam,
Nizozemsko)**

Průvodcovství jako profese

Rijksmuseum jako nizozemské národní muzeum má za cíl umožnit návštěvníkům všech věkových kategorií nahlédnout do umění a historie země od středověku do 20. století – ať už jsou jejich znalosti, zvědavost, jazyk či kulturní zázemí jakékoliv. Rozhodlo se proto klást velký důraz na roli průvodce, protože je přesvědčeno, že neexistuje žádný jiný prostředek, který by dokázal vytvořit skutečné spojení s publikem. K tomu je potřeba průvodce, který umí návštěvníky spojit, diskutovat s nimi, ptát se jich a samozřejmě jim vyprávět, ale vždy ve vztahu ke konkrétním osobám před ním. Pauline Kintz tedy představí proces, který zahájili roku 2013 a který pokračuje do současnosti. Během něj vybudovali skupinu skvělých průvodců, získali více znalostí a zkušeností o tom, jak s nimi pracovat, jak je udržovat vždy aktuálně informované a jak si být neustále vědomi skutečnosti, že tento proces není nikdy dokončen.

Základní pilíře komentovaných prohlídek

**Michal Kurz (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v.
v. i.)**

*České hradby a zámky mezi tradicí, stereotypem a
(sebe)reflexí*

Prohlídky hradů a zámků si dodnes udržují zásadní podíl na utváření vztahu české společnosti k nedávné i vzdálenější minulosti. Jejich význam v kolektivní paměti posiluje nejen dlouhodobě stabilizovaná forma společná všem objektům, ale také těsné propojení se sférou populární kultury. Přestože kořeny této široce oblíbené kulturní praxe sahají do 19. století, ustálenou podobu získala teprve v kontextu státní politiky po roce 1945. Michal Kurz přiblíží základní rysy historického vývoje, kterým zpřístupněné a státem spravované památkové objekty od té doby prošly. Naznačí některé kontinuity, paradoxy a úskalí vyplývající z proměnlivých vztahů mezi ideologickými požadavky, odbornou interpretací, principy popularizace a myšlenkovými prekoncepty návštěvníků. Jaké obecnější procesy a jevy lze na pozadí prohlídkových tras sledovat? A jakou úlohu můžeme či chceme někdejší šlechtickým sídlům vyhradit v současné společnosti?

Základní pilíře komentovaných prohlídek

Kateřina Sládková, Pedagogická fakulta UK

Návštěvníci: Motivace a očekávání

Prohlídky památek patří v České republice mezi nejoblíbenější volnočasové aktivity. Památkové objekty ve správě Národního památkového ústavu ročně navštíví přes 3 miliony návštěvníků. Kdo jsou tito návštěvníci a s jakými představami na památky přicházejí? Preferují stále prohlídky s průvodci? A jaké nároky na výkon průvodce kladou? Odpovědi může poskytnout kvantitativní výzkum návštěvnických potřeb, který proběhl v letech 2019–2020 v rámci tohoto projektu, stejně jako další zdroje, mezi něž patří analýza návštěvnických komentářů na sociálních sítích. Díky znalosti a porozumění návštěvnickým potřebám mohou památkové objekty úspěšně modelovat nabídku a obsah prohlídek na památkách.

Michal Medek, Ústav pro interpretaci místního dědictví ČR

Interpretační plánování: Exkurze či expozice jako program

Příspěvek propojuje teorii programu s interpretací kulturního dědictví. Ukazuje, že podstatou interpretačního přístupu je vytvoření logického modelu programu a nikoliv přístup založený na komentování objektů či výběru zajímavostí k danému tématu.

Aplikace tohoto přístupu bude ukázána jak na textu pro průvodce, tak na příkladu tvorby expozice.

Jakub Jareš, Pedagogická fakulta UK

Sylaby: Od popisnosti k interpretaci

Průvodcovské texty jsou základním stavebním kamenem prohlídek. Jsou zásobárnou informací, hierarchizují podstatná témata, dávají průvodcům směr, jak prohlídku vést. V rámci našeho výzkumu jsme analyzovali sylaby používané na objektech Národního památkového ústavu a hodnotili je z hlediska několika formálních i obsahových kritérií. Výsledky výzkumu ukazují na dominanci faktografie v průvodcovských textech a téměř úplnou absenci interpretativních postupů. Proč může být přemíra faktografie v sylabech na škodu kvality prohlídky a jaké alternativy psaní sylabů se nabízí, bude hlavním tématem bilančního příspěvku.

Základní pilíře komentovaných prohlídek

Martin Šimša, Národní ústav lidové kultury

Interpretační plánování prostor: Muzea v přírodě

Muzea v přírodě pracují s konceptem modelové rekonstrukce kulturní krajiny a životního prostoru, který se může odbývat v prostoru návsi, dvora či vnitřních prostor usedlosti, a to za pomoci sbírkových předmětů. Jejich výběr byl v minulosti značně selektivní, ovlivněný snahou po prezentaci lidové kultury v její čisté, slohové podobě. Tato zásada, běžně užívaná i v památkových objektech hradů a zámků, došla svého naplnění v konceptu národopisných muzeí v přírodě, jejichž expozice měly tvořit výlučně produkty lidové kultury. Přemíra úsilí o naplnění této vize vedla při vytváření expozic k výraznému etnografickému purismu a odmítání předmětů pocházejících z městských dílen či továren. Vědomí neudržitelnosti takového postupu vedlo k současné intenzivní badatelské a vědecké práci, zacílené na získání potřebných informací pro vytváření teoretických modelů této kulturní formy a jejího interpretačního plánu v podobě libret muzejních expozic či areálů.

Průvodci v hlavní roli

Radka Ranochová, Pedagogická fakulta UK

Dosavadní péče o průvodce

Průvodce je jednou z mnoha součástí památkového objektu. Z úhlu pohledu návštěvníků tou hlavní, přední příčky pozornosti správců památek však zaujímají například špatně opravená střecha, nedostatek financí či byrokracie. Jak při tom všem ještě myslet na průvodce a prohlídky? Jednou z odpovědí je – díky podpoře zvenčí. Jak se během projektu podařilo podpořit kastelánky a kastelány k přemýšlení o prezentaci jejich objektu? Co lze udělat pro stálé průvodce a co pro ty sezónní? Jaké postupy se osvědčily a co je slepá ulička? Co prozradil průzkum mezi průvodci, jací vlastně jsou a proč na památkách provázejí? Příspěvek představí, co se během pěti let projektu podařilo pro kastelány a průvodce realizovat, jak to bylo přijato a na co má smysl navázat.

**Nada Rezková Příbylová, Národní
památkový ústav**

Kdo to chce vědět?

Návštěvníci památek mají odlišný věk, potřeby, očekávání, zkušenosti, vzdělání. Přesto se setkávají v jednom místě, aby svůj volný čas společně strávili v prostředí historické, technické nebo přírodní památky. Zprostředkovatelem jejich nových zážitků a vědomostí často bývá průvodce, který památce dodává lidský rozměr. Svým výkonem dokáže návštěvníky nadchnout, unavit i odradit. Aby uspěl, musí mít možnost se rozvíjet a vzdělávat v oblastech, které s jeho profesí souvisejí. Faktografické vědomosti, komunikační a pedagogické dovednosti, kulturní a sociálně společenské znalosti jsou základem zdravého sebevědomí průvodce a jeho dobrého výkonu. Ochota průvodce chtít na sobě pracovat je prvním důležitým krokem pro zlepšení úrovně průvodcovské činnosti. Druhou, stejně podstatnou podmínkou, je vytvořit prostor a podmínky pro vzdělávání. Možnosti, jak ke vzdělávání průvodců přistupovat v rámci Národního památkového ústavu naznačí tento příspěvek.

POSTUPME SI DÁLE!

Anotace

6. října 2022

Barokní refektář dominikánského kláštera
Jilská 5, Praha 1

Průvodci v hlavní roli

**Kateřina Dryáková–Martina Indrová, Národní
památkový ústav**

Filmy pro začínající průvodce

Instruktažní filmy pro začínající průvodce jsou čtyřdílnou sérií, která nabízí inspiraci a neformální návody na zvládnutí této náročné profese. Ačkoliv jsou cíleny na objekty ve správě Národního památkového ústavu, informace zde obsažené jsou využitelné univerzálně. Probíraná témata jsou seřazena tak, aby korespondovala se zvládnutím základních dovedností, kterými by měl dobrý průvodce disponovat, tedy umět pracovat s průvodcovským textem, komunikovat se skupinou návštěvníků a orientovat se v základech rétoriky a hlasové hygieny. Pro větší autenticitu jsou filmy doplněny mnoha konkrétními postřehy průvodců z praxe. Příspěvek přiblíží, jak filmy vznikaly a jaké jsou možnosti jejich využití v praxi, stejně jako probírané dovednosti a kompetence průvodců.

Filmový večer a číše vína

Petr Hudec, Národní památkový ústav

Obraz interpretace památek v českém a československém filmu

Jak zrcadlí zpřístupňování tuzemských památek český a československý film, který významným způsobem ovlivňuje veřejné mínění? Pomocí rešerše filmů různých žánrů, které pokrývají období od roku 1919 do roku 2019, příspěvek představí, jak se v čase měnila interpretační východiska prezentace památek. Zaměří se i na obraz průvodců ve filmu a na typologii jejich dramatických charakterů i stylů jejich práce, stejně jako na zobrazení návštěvníků.

Moderuje Petr Hudec, Národní památkový ústav

Filmový večer s ukázkami a číše vína

Promítání ukázek z filmů vzniklých v průběhu tohoto projektu, stejně jako z dalších filmů prezentujících památky, přiblíží inovativní přístupy i inspiraci k jejich interpretaci.

POSTUPME SI DÁLE!

Anotace

7. října 2022

Barokní refektář dominikánského kláštera
Jilská 5, Praha 1

Storytelling

Dominika Šindelková, Story-telling.cz

Ukázka využití storytellingu pro představení historie dominikánského kláštera

Kulturní dědictví: Participace a inovace

Mark Wallis, Past Pleasures Ltd., Spojené království

Living History

Živá interpretace může být mocným a efektivním nástrojem pro navázání vztahu návštěvníků s památkovými objekty. Vypráví příběhy často skryté za zdmi památek a za sbírkami uloženými v muzeích a galeriích, a tím pomáhá návštěvníkům obohatit jejich porozumění. A pokud má interpret na sobě reprodukci dobového oděvu – ať už mluví v první, nebo ve třetí osobě – může být zážitek pro návštěvníky ještě atraktivnější, než kdyby dané místo nabízelo pouze průvodce či audioprůvodce. Pokud je ale kostýmovaná živá interpretace provedena špatně, může to návštěvníky naopak odradit. Mark Wallis, zakladatel Past Pleasures Ltd. ve Spojeném království, strávil celý život školením o osvědčených postupech v této oblasti. Představí výhody a nevýhody využití kostýmů pro interpretaci památek i své zkušenosti s každodenními kostýmovanými živými interpretacemi v prostorách britských historických královských paláců.

Kateřina Dryáková–Nikola Kassl, Národní památkový ústav

Dobrovolnictví a spolupráce s místními komunitami na památkových objektech pod správou NPÚ

Příspěvek představí fenomén dobrovolnictví na památkových objektech pod správou NPÚ i stručnou historii dobrovolnických aktivit v oblasti památkové péče na našem území. Přiblíží také rámcové ukotvení dobrovolnických činností v ČR, na které navazují vnitřní předpisy NPÚ. Stěžejní část prezentace představuje výstupy kvalitativního výzkumu o spolupráci památkových objektů s dobrovolníky a místními obyvateli. Výzkum vycházel z předpokladu důležitosti spolupráce s místními či památkovými komunitami, protože právě ony jsou významnými činiteli v tvorbě obrazu a interpretace kulturního dědictví širokou veřejností. Jaké jsou stávající zkušenosti, přínosy, ale i komplikace související s organizováním a administrativou dobrovolnických akcí? A jaká doporučení pro rozvoj dobrovolnictví výzkum přinesl?

Libor Karásek, Národní památkový ústav

Přes dobrovolnictví k průvodcovství a spolupráci s památkovými objekty ve správě NPÚ

Příspěvek se bude věnovat vzniku a činnosti nestátních neziskových organizací v městské památkové rezervaci Slavonice. Prezentovány budou praktické zkušenosti s průvodcovskou službou pro návštěvníky města i se spoluprací neziskových organizací s místní samosprávou a památkovými objekty ve správě NPÚ, ať už se jedná o netradiční prohlídky, kulturní akce, neformální vzdělávání a další.

POSTUPME SI DÁLE!

Anotace

7. října 2022

Barokní refektář dominikánského kláštera
Jilská 5, Praha 1

Kulturní dědictví: Participace a inovace

Petr Hudec, Národní památkový ústav
Digitální nástroje v interpretaci

Rozvoj digitálních technologií přináší nové možnosti pro interpretaci kulturního dědictví. Jsou však skutečně vstupní branou k jeho efektivnímu poznávání? Nebo představují spíše mříž? Příspěvek představí potenciál i rizikové faktory digitální interpretace na základě příkladů z praxe.

Miroslav Kindl, Muzeum umění Olomouc
Počítačové hry v muzeích a galeriích

Nová média pronikají do muzejní a galerijní praxe stále častěji a intenzivněji. V počátcích si kurátorky a kurátoři vystačili s vylepšeným hlasovým průvodcem a dnes – o málo let později – experimentujeme s virtuální realitou. Herní a virtuální reality dokážou popsat a zobrazit prostředí a umělecké dědictví, které bylo dříve zobrazováno pomocí rekonstrukčních kreseb. A především do středu tohoto prostředí dokážou umístit diváčku či diváka, které a kteří je mohou detailně studovat, zkoumat, a dokonce i formovat. Příspěvek představí tři virtuálně-herní vizualizace svatováclavského návrší v Olomouci v různých historických etapách. Muzeum umění Olomouc je vyvíjí pro novou stálou expozici ve spolupráci s geoinformatikou a vývojáři počítačových her a slibuje si od nich podstatně rozšířený návštěvnický zážitek.

Alternativní oživování památek: diskusní panel s pozvanými hosty

Moderátor Jakub Jareš,
Pedagogická fakulta UK

Návštěvníci v Česku zažívají památky většinou jako účastníci prohlídky s průvodcem na instalovaných trasách. Tento model je natolik dominantní, že cokoli jiného se může zdát jako alternativa. Můžeme se ale ptát, zda alternativy už nejsou natolik časté, že by se mohly stát novou normou. S hosty z několika různých památek budeme sdílet jejich zkušenosti s „alternativním“ oživováním kulturního dědictví.

Hosté:

Tomáš Blaha, Cisterciácké opatství Porta coeli
Marie Kinsky, Zámek Žďár nad Sázavou
Martin Krčma, Czech National Trust
Martina Vavříňová, Hrad Hartenberg
Jiří Vydra, Valdštejnská lodžie

Shrnutí výsledků konference, zakońčení

Jakub Jareš,
Pedagogická fakulta UK
Martina Indrová, hlavní řešitelka projektu,
Národní památkový ústav

